

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Південний регіональний центр
Національної академії правових наук України

ПРАВОВІ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

МАТЕРІАЛИ Міжнародної науково-практичної конференції

*15–16 травня 2015 року
м. Одеса*

У двох томах

Том 1

Одеса
«Юридична література»
2015

УДК 340(477)(063)
ББК 67(4Укр)я43
П685

Перший том матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України» відображає результати філософських, політичних, соціологічних, загальнотеоретичних та історико-правових досліджень держави та права. Розглядаються актуальні проблеми міжнародного права, права Європейського Союзу і порівняльного правознавства, сучасного конституціоналізму, морської та митної політики держави. Приділено увагу питанням трудового, земельного, аграрного та екологічного права, права соціального забезпечення. Аналізуються проблеми застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у правовій сфері.

Видання буде корисним для наукових працівників, викладачів, докторантів, аспірантів, студентів вищих юридичних навчальних закладів, а також юристів-практиків, які цікавляться особливостями правового розвитку сучасної України.

Відповідальний редактор *М. В. Афанасьєва*

Друкується за рішенням Вченої ради Національного університету «Одеська юридична академія» (*протокол № 6 від 14 квітня 2015 р.*)

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978–966–419–215–3 (у 2 т.)
ISBN 978–966–419–216–0 (т. 1)

© Національний університет
«Одеська юридична академія»,
2015
© Південний регіональний центр
Національної академії правових
наук, 2015

на забезпечення однозначного розуміння сутності та наслідків певної пропозиції.

Політика децентралізації на рівні із розширенням можливостей громадської участі виводить на авансцену політико-правових досліджень інститут місцевого референдуму. Впровадження механізму безпосередньої демократії на місцях сприятиме гармонізації діалогу влади із громадськістю, створенню умов реального народовладдя. Створенню законодавчої бази із регулювання місцевих референдумів має передувати аналіз накопиченого за попередні роки досвіду їх організації та проведення референдумів, також важливо враховувати сучасні міжнародні стандарти в цій сфері.

МОЖАРОВА К. П.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри соціальних теорій, кандидат політичних наук

**ГЕНЕЗИС ІНСТИТУТУ ПРЕЗИДЕНТСТВА
В УМОВАХ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ**

Політична динаміка, що розгорнулась в межах СРСР у 1991 році, утворила низку перспектив до формування національних суверенних утворень. Політичний переворот 18–21 серпня 1991 року став одним з базових елементів, який акумулював у собі полівекторні політичні мононаправлені процеси, що характеризувались послабленням та дезорганізацією верховної влади СРСР та значною активізацією різнорівневих політичних акторів в межах УРСР, що консолідувалися перед загрозою дестабілізуючих викликів, «національним замовленням» на суверенне самоврядування (підтвердженого політичним документом Верховної Ради УРСР — Декларацією про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р.) та вже ініційованими політичними трансформаціями (закони УРСР від 05 липня 1991 р. «Про заснування поста Президента Української РСР і внесення змін та доповнень до Конституції (Основного Закону) Української РСР» та «Про Президента Української РСР» тощо). Існуючий та локалізований в українській державі прототип радянської системи партійного управління вимагав радикальної зміни за рахунок зміщення владного «центру ваги». Найбільш оптимальним інструментом для окреслення потенційних перетворень було обрано впровадження інституту президента як найвищої посадової особи української держави та глави виконавчої влади (з 5 липня 1991 р. до 14 лютого 1992 р.).

З 1991 року інститут президентства зазнав чимало змін. Законом України від 14 лютого 1992 р. № 2113–12 «Про внесення змін і доповнень

до Конституції (Основного Закону) України» президент був визнаний главою держави та главою виконавчої влади, а Конституційним Договором 1995 року — главою держави і главою державної виконавчої влади (Орзіх М. Президентська республіка — різновид республіканської форми правління / М. Орзіх // Право України. — 2009. — № 10. — С. 75). Зміна статусу Президента України з «найвищої посадової особи» на «главу держави» вважається необхідною для досягнення обмеження надлишкової централізації влади в межах однієї посади.

Зосередження значного кола повноважень в юрисдикційному полі президента в період з 1991 по 1995 рр. ще й досі викликає поліалізм точок зору відносно кінцевої моделі подібного політичного устрою, поділяючи представників наукового співтовариства на тих, що схилилися до: «над-президентської», «президентської» та «президентсько-парламентської республіки».

Важливою історичною подією для подальших змін інституту президентства стало прийняття 28 червня 1996 р. Конституції України. Найвищий Закон України обмежив повноваження Президента України, сепаруючи інститут президентства та виконавчу гілку влади, як паралельно існуючі владні інститути, проголосивши Президента України «главою держави».

Політична криза 2004 року, яка загострилась в Україні під час виборів Президента країни, вимагала досягнення компромісу між представниками «полярних» політичних поглядів, що мало своїм наслідком прийняття Закону України від 8 грудня 2004 р. № 2222-VI «Про внесення змін до Конституції України». Важливість даного нормативно-правового акта для розвитку інституту президентства полягає у фактичному переорієнтуванні країни на парламентсько-президентську модель правління, що передбачало здійснення значного перерозподілу повноважень між існуючими гілками влади. Дані зміни стосувались: обмеження повноважень Президента України щодо процедури призначення голови та формування складу вищого органу виконавчої влади, аспектів його відставки, зменшення впливу на його діяльність та набуття права порушення питання відповідальності Уряду; отримання спікером права на виконання повноважень Президента у разі їх дострокового припинення; права підписання та офіційного оприлюднення закону, якщо Президент України не підписав закон, вето на який було подолане і т. д.

30 вересня 2010 року Конституційний Суд України у справі за конституційним поданням 252 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України від 8 грудня 2004 р. № 2222-IV (справа про додержання процедури внесення змін до Конституції України) «Про внесення змін до Конституції України» визнав його таким, що не відповідає Конституції України у зв'язку з порушенням конституційної процедури його розгляду та прийняття. Дане рішення Конституційного Суду України відновило дію

Конституції України в редакції 1996 р. та повернуло країну до президентсько-парламентської моделі правління. Таким чином, Президент України отримав втрачені у 2004 році повноваження.

Політична криза, що розпочалася в Україні 2014 року, спричинила необхідність глобальних трансформаційних процесів у країні, перш за все, в інституціональному механізмі забезпечення функціонування держави. Відбулась активізація в осередках політичних сил — прихильників обмеження повноважень глави держави шляхом повернення до парламентсько-президентської моделі правління за допомогою відновлення редакції Конституції України 2004 р. Дані ініціативи були підтримані парламентом шляхом прийняття 21 лютого 2014 р. Закону України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України». Необхідно відзначити, що за даними опитування, проведеного у грудні 2014 р. Фондом «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва» спільно з Центром Разумкова, більшість опитаних (37 %) надали перевагу існуючій парламентсько-президентській моделі правління (Основні результати опитування на тему «Обізнаність громадян щодо конституційного устрою України та перспективи проведення конституційної реформи». — [Електронний ресурс]. — Режим доступу:http://pravo.org.ua/files/Const_reform/Const_sociology.pdf).

Підсумовуючи, зазначимо, що інститут президентства в межах незалежної України 1991-х — 2015-х років мав ключове значення у трансформації владно-політичного поля всієї держави. Запроваджений як інструмент протидії монопартійній політичній кризі, він виконав власну роль, але політична криза з українських реалій не зникла, а лише трансформувалася. Саме тому юрисдикційне поле Президента України зазнало значної кількості перетворень з використанням безлічі інструментів, фактично утворивши прямий взаємозв'язок між повноваженнями Президента України та парламентською більшістю. Політичні протиріччя та конфлікти існують в усіх розвинутих демократіях світу та за власним резульативом є їх «лакмусовим папером», проте, коли поле вирішення протиріч стосується трансформацій національної влади, треба пам'ятати, що стабільність національної політичної системи за будь-яких умов є наріжним фактором створення інвестиційної привабливості країни.

Бондар О. М. Досвід створення та існування Національної гвардії України у 1991–2000 роках та сьогодні	187
Пехник А. В. Необхідність вивчення політології у вищих навчальних закладах	191
Яценко М. А. Соціальний капітал як фактор розвитку місцевого самоврядування	193
Козьмініх А. В. Євроінтеграція України як один зі шляхів формування громадянського суспільства в Україні	195
Каретна О. О. Тенденції соціальної мобільності сучасного суспільства	197
Краснопольська Т. М. Механізм соціального партнерства держави та інститутів громадянського суспільства як основа паритетної демократії	199
Милосердна І. М. Особливості становлення громадянського суспільства в США: досвід для України	202
Гаджисва Д. В. Міжнародний вплив на створення та діяльність інститутів політичного транзиту	204
Дышлевой И. А. Социальная стигматизация в контексте технологий власти	206
Короход Я. Д. Особливості прояву інформаційно-політичного протиборства в українських реаліях	208
Кройтор А. В. Феномен «партії влади» в Україні	210
Купцова І. І. Засади впровадження інституту місцевого референдуму в Україні	214
Можжарова К. П. Генезис інституту президентства в умовах незалежної України	216

Наукове видання

ПРАВОВІ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

**Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції**

15–16 травня 2015 року
м. Одеса

У двох томах

Том 1

Українською, російською, англійською та німецькою мовами

Відповідальний редактор **М. В. Афанасьєва**

Технічний редактор *М. М. Бушин*
Дизайнер обкладинки *В. І. Костецький*

Формат 60х84/16. Ум. друк. арк. 44.41.
Тираж 325 прим. Зам. № 83 (9).

Видавництво і друкарня «Юридична література»
65009, м. Одеса, вул. Піонерська, 7
Тел.: (048) 777-48-79, 728-75-45
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4284 від 23.03.2012 р.